

Zeno Vancea

ISTORIA MUZICII
Breviar

Volumul 7
Wolfgang Amadeus Mozart

GRAFOART

Cuprins

Introducere.....	7
Wolfgang Amadeus Mozart. Copilăria prodigioasă	8
Anii vienezi: muncă și creație intensă	11
Catalogul creației:	
 amploare și diversitate	12
Evoluția stilului: de la galant la clasicism matur	23
Sonatele pentru pian: între grație și dramatism.....	39
Sonatele și muzica de cameră	42
Concertul: strălucire și expresivitate	44
Simfoniile – culminația expresiei orchestrale	55
Opera și creația vocală:	
 teatrul sufletului	57
Concluzie	67

Introducere

În cadrul clasicismului vienez, după afirmarea principială a structurilor și a limbajului muzical de către Joseph Haydn, creația lui Wolfgang Amadeus Mozart reprezintă momentul de echilibru și plenitudine. Aflate în plină cristalizare, formele simfonice, concertante și camerale sunt investite cu o expresivitate rafinată, într-un limbaj ce îmbină simplitatea tematică cu elaborarea armonică și claritatea arhitecturală. Volumul de față continuă parcursul istoric și stilistic prezentat în cărțile anterioare, urmărind dezvoltarea organică a creației clasice către un punct culminant artistic. În această etapă, muzica se individualizează printr-o sinteză între tradiția cultivată în centrele europene (Paris, Mannheim, Londra) și noile tendințe ale expresivității personale. Mozart, format în climatul cultural al iluminismului târziu, asimilează

această moștenire și o transformă într-o operă coerentă, marcată de diversitate, profunzime și naturalețe. Biografia sa artistică reflectă nu doar drumul unui geniu precoce, ci și conturarea unei conștiințe creatoare care îmbină rigoarea formală cu libertatea inspirației.

Wolfgang Amadeus Mozart. Copilăria prodigioasă

Wolfgang Amadeus Mozart s-a născut la 27 ianuarie 1756 la Salzburg și a murit la 5 decembrie 1791 la Viena. Tatăl său, Leopold Mozart, a fost violonist, compozitor și un renumit pedagog. Acest lucru a asigurat, încă din cea mai fragedă copilărie, un mediu favorabil dezvoltării artistice a tânărului Wolfgang.¹ Talentul său se manifestă încă de la vârsta de 3 ani,

¹ Pe Mozart îl chema, de fapt Joannes Chrysostomus Wolfgangus Theophilus. Tradus în latină, ultimul nume dă „Amadeus”. Mozart personal semna „Wolfgango Amadeo” (*n.ed.*)

Nemaiputând suporta aceasta, Mozart pleacă în 1775 din Salzburg și se stabilește mai întâi la Mannheim, apoi la Paris. El nu-și găsește însă locul în viața muzicală pariziană, dominată în acea vreme de Gluck-Piccini și în cele din urmă este nevoit să se întoarcă la Salzburg, la orchestra episcopului. Rămâne aici din 1779 până în 1781, când părăsește din nou orchestra, de data aceasta în mod definitiv. El se mută la Viena, unde – cu mici întreruperi – va rămâne până la sfârșitul vieții.

Anii vienezi: muncă și creație intensă

Anii vienezi se caracterizează printr-o muncă încordată fără răgaz. În 1787 este numit în funcția de muzicant și compozitor al curții, dar salariul său fiind mic, Mozart este nevoit să accepte în continuare comenzi noi pentru a-și întreține familia. Munca istovitoare și lipsurile materiale îi șubrelesc treptat

sănătatea și în cele din urmă moare răpus de boală, la vârsta de numai 35 de ani.

Catalogul creației: amploare și diversitate

De o nesecată inspirație muzicală și de o activitate creatoare aproape neîntreruptă, Mozart se numără printre acei compozitori iluștri, a căror genialitate s-a manifestat cu egală strălucire în toate genurile muzicii.

În ciuda vieții sale atât de scurte, catalogul lucrărilor marelui compozitor, alcătuit de către muzicologul Ludwig von Köchel, indică peste 600 de lucrări. Cităm din această impresionantă listă doar câteva cifre: 48 de simfonii, 61 de compoziții orchestrale mai mici, ca Serenade, Divertismente, Cassațiuni, 21 de Concerte pentru pian, 7 pentru vioară, un număr mare de lucrări de muzică de cameră, dintre care 23 de

de concepțiile estetice ale unui caracter de o mare noblețe sufletească.

Evoluția stilului: de la galant la clasicism matur

Trecând – după această caracterizare generală a personalității artistice a lui Mozart – la prezentarea operei sale muzicale, trebuie să ne referim mai întâi la acele schimbări de stil, al căror început datează încă din timpul vieții lui J. S. Bach și care, prin contribuția generației de compozitori de după marele contrapunctist, au dus la cristalizarea unui nou mod de exprimare, cunoscut în istoria muzicii sub numele de *omofonie*.

După aproape cinci secole de dominație a polifoniei, acesteia îi ia locul, spre sfârșitul secolului al XVII-lea, modul de exprimare caracterizat prin rolul conducător al unei singure melodii, întregite prin suportul ei armonic. (Prezența în unele lucrări a unor voci secundare, al

Sonatele pentru pian: între grație și dramatism

Vom începe cu lucrările sale pentru pian: *Sonate*, *Fantezii*, *Variațiuni*, *Rondo-uri* etc. De la început trebuie să arătăm că – după cum se poate deduce dintr-o scrisoare a compozitorului – cel puțin cele mature nu au fost gândite, după cum se mai crede eronat, pentru clavecin, ci pentru pian. Mozart arăta o preferință deosebită pentru instrumentele fabricate de constructorul de pian Stein. Considerăm necesar a aminti acest amănunt, deoarece unii interpreți caută să redea aceste lucrări în așa fel, încât sonoritatea să fie cât mai apropiată de aceea a unui clavecin.

Cu excepția a două *Sonate*, una în *la* minor, KV 310 (1778), alta în *do* minor, KV 457 (1784) și cu excepția – *Fanteziei* în *do* minor, KV 397 (1782), expresia unor profunde stări depresive, celelalte 15 *Sonate* – având la bază o tonalitate majoră – relevă, în prima și în ultima lor parte, o lume de

Sonatelor pentru vioară și pian ale lui Beethoven, nu le puteau fi alăturate alte lucrări de acest gen de valoare similară. Șirul acestor Sonate va fi continuat apoi cu alte 9, compuse între anii 1781 și 1788, relevând, ca și cele anterioare, o lume de grație, de elan și lumină, din care nu lipsesc contemplația și reveria în părțile lente. Doar *Sonata în mi minor KV 309* (1778) se deosebește de majoritatea Sonatelor de vioară prin nota ei elegiacă.

Înrudite ca factură și conținut emoțional cu Sonatele de vioară sunt cele 13 *Trio-uri pentru vioară, violoncel și pian*, unul pentru clarinet, violoncel și pian.

Concertul: strălucire și expresivitate

Creația de muzică de cameră, în care pianul se asociază cu alte instrumente (fie numai cu cele de coarde, fie în combinație și cu

Simfoniile – culminația expresiei orchestrale

Creația simfonică a lui Mozart, întreruptă în 1782, se încheie cu cele 6 *Simfonii* compuse în ultimii 10 ani ai vieții sale, încoronând întreaga sa creație de acest gen. Datorită caracterului specific mozartian al mesajului și expresiei autentice a structurii sale sufletești, aceste Simfonii se deosebesc atât de cele ale lui Haydn, cât și de cele ale lui Beethoven.

Preluând moștenirea școlii de la Mannheim, Haydn are meritul istoric de a fi ridicat simfonia la o mare înălțime artistică. Mozart și Beethoven au îmbogățit-o cu noi aspecte privind conținutul și forma ei. Ar fi însă o mare greșeală ca, privind creația simfonică a celor trei maeștri din punctul de vedere al formei și mai ales al procedurii de dezvoltare, să se creadă că opera lor în acest gen reprezintă trei trepte diferite ca valoare artistică. Desigur, Beethoven a lărgit mult forma simfoniei, a mărit

Concluzie

Mozart este una dintre cele mai strălucite întruchipări ale geniului clasic. Înzestrat cu o inventivitate tematică rară și o intuiție formală desăvârșită, el a abordat toate genurile muzicale ale epocii – simfonii, concerte, sonate, cvartete, muzică religioasă și, mai ales, operă. Prin stilul său clar, natural, cântabil, a atins un echilibru exemplar între rațiune și sentiment, între sobrietate formală și lirism profund.

Creațiile sale reflectă noblețea spiritului iluminist, exprimând, cu simplitate și adâncime, complexitatea umanului. Muzica sa este vie, directă, pătrunsă de umor, dar și de dramatism sincer, servind întotdeauna adevărul expresiei. Stilul său este caracterizat prin muzicalitate cântabilă, echilibru formal, claritate și naturalețe. Muzica sa „izvorăște din sentiment și trezește sentiment”, păstrând totodată o rigoare rațională.

Lumea artistică îl consideră drept unul dintre prototipurile clasicismului vienez, creația sa ocupând un loc esențial în cultura muzicală universală. A dus acest curent la plenitudine, pregătind terenul pentru dezvoltările romantice. Deși publicul timpului nu i-a înțeles întotdeauna profunzimea, moștenirea sa a fost recunoscută de marii creatori ai secolelor următoare. Prin întreaga sa operă, Mozart a devenit un model de expresie și echilibru, un reper universal al artei muzicale.